МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА
Біологічний факультет
Кафедра генетики і цитології

Розробка позакласних занять до теми «Співпраця для добробуту. Волонтерство» курсу «Здоров'я, безпека та добробут».

Допущена до захисту
«___»_____2025 р.

Завідувач кафедри

_____/ В.Ю.Страшнюк/

Оцінка «_____»

Голова ЕК
_____

«_____»_____2025 р.

Дипломна робота
студентки кафедри
генетики і цитології
Рогової
Тетяни Сергіївни

Науковий керівник:
кандидат біологічний наук,
доцент Тагліна
Ольга Валентинівна

Харків 2025

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ…….…..4

РЕФЕРАТ……..5.

ВСТУП……..6

РОЗДІЛ 1. РОЛЬ І МІСЦЕ ПОЗАКЛАСНИХ ЗАНЯТЬ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ

1.1. Форми і методи організації позакласної роботи при вивченні курсу «Здоров'я, безпека та добробут»……..……...8

1.2. Використання екскурсій уроків при вивченні курсу «Здоров'я, безпека та добробут»……..….…11

1.3. Використання нестандартних уроків при вивченні курсу «Здоров'я, безпека та добробут»…….….13

1.4. Організація позаурочних занять у дистанційному режимі при вивченні курсу «Здоров'я, безпека та добробут»……15.

РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ТЕМИ «СПІВПРАЦЯ ДЛЯ ДОБРОБУТУ. ВОЛОНТЕРСТВО» У КУРСІ «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ»

2.1. Волонтерство як соціальне явище……. 19

2.2. Особливості волонтерської діяльності і її педагогічний вплив на школярство……. 21

РОЗДІЛ 3. АПРОБАЦІЯ ПОЗАКЛАСНИХ ЗАНЯТЬ ДО ТЕМИ «СПІВПРАЦЯ ДЛЯ ДОБРОБУТУ. ВОЛОНТЕРСТВО»

3.1. Дослідження волонтерства в Харківському зоопарку в 2021-2025 роках……..25

3.2. Розробка і апробація тренінгу «Як впливають на добробут доброзичливі стосунки між людьми. Як працювати в команді»…….28

ВИСНОВКИ……37

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……38.

ДОДАТКИ……40.

.

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Рогова Тетяна Сергіївна, розумію і підтримую політику Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело. Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна ознайомлена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

_____

АНОТАЦІЯ

У кваліфікаційній роботі ***досліджена*** роль і місце позакласних занять при вивченні курсу «Здоров'я, безпека та добробут» у класах НУШ.

Розглянуто форми і методи організації позакласної роботи при вивченні курсу «Здоров'я, безпека та добробут» у середній школі.

Розроблені методичні матеріали для проведення позакласних занять до теми «Співпраця для добробуту. Волонтерство».

Проведено дослідження волонтерства в Харківському зоопарку в 2021-2025 роках.

Розроблений та апробований тренінг «Як впливають на добробут доброзичливі стосунки між людьми. Як працювати в команді».

Ключові слова: Ключові слова: позакласні заняття, добробут, волонтерство, волонтерська діяльність, співпраця.

ABSTRACT

The qualification work investigated the role and place of extracurricular activities in studying the course "Health, Safety and Well-being" in the classes of the National School of Education.

The forms and methods of organizing extracurricular activities in studying the course "Health, Safety and Well-being" in secondary school were considered.

Methodological materials were developed for conducting extracurricular activities on the topic "Cooperation for Well-being. Volunteering".

A study of volunteering in the Kharkiv Zoo in 2021-2025 was conducted. The training "How friendly relationships between people affect well-being. How to work in a team" was developed and tested.

Keywords: Keywords: extracurricular activities, well-being, volunteering, volunteering, cooperation.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота викладена на 55 сторінках друкованого тексту, ілюстрована 2 таблицями, містить 2 додатка, використано 22 джерела наукової літератури.

Об'єкт дослідження – процес навчання у середній школі з використанням позакласних занять.

Предмет дослідження – методи і засоби проведення позакласних занять до теми «Співпраця для добробуту. Волонтерство» курсу «Здоров'я, безпека та добробут».

Мета роботи – розробка і апробація позакласних занять до теми «Співпраця для добробуту. Волонтерство» курсу «Здоров'я, безпека та добробут».

Завдання:

- ***провести*** аналіз форм і методів організації позакласної роботи при вивченні курсу «Здоров'я, безпека та добробут»;
- ***вивчити*** особливості використання екскурсій при вивченні курсу «Здоров'я, безпека та добробут»;
- ***вивчити*** особливості використання нестандартних уроків з курсу «Здоров'я, безпека та добробут»;
- ***дізнатися*** про особливості волонтерської діяльності і її педагогічний вплив на школярство;
- ***дослідити*** волонтерство в Харківському зоопарку в 2021-2025 роках;
- ***розробити і апробувати*** тренінг «Як впливають на добробут доброзичливі стосунки між людьми. Як працювати в команді».

Методи дослідження: аналіз наукової літератури на етапі визначення теоретичних засад дослідження, узагальнення, порівняння, синтез, педагогічні спостереження, аналіз результатів апробації методичних матеріалів.

ВСТУП

Актуальність теми. Тема кваліфікаційної роботи є актуальною, тому що позакласні заняття є невід'ємною частиною національної системи освіти. Позакласна навчально-виховна робота допомагає формувати і розвивати у школярства такі якості особистості, як активність, ініціативність, творчість, здібність до самоосвіти, саморозвитку, самовиховання. Особливо актуальною є позакласна робота в контексті вивчення курсу «Здоров'я, безпека та добробут», бо вона створює унікальні можливості для практичного засвоєння знань, формування особистісно значущих навичок і поглиблення ціннісних орієнтирів школярства.

Метою роботи є розробка і апробація позакласних занять до теми «Співпраця для добробуту. Волонтерство» курсу «Здоров'я, безпека та добробут».

Для досягнення мети дослідження поставлено такі **завдання:**

- ***провести*** аналіз форм і методів організації позакласної роботи при вивченні курсу «Здоров'я, безпека та добробут»;
- ***вивчити*** особливості використання екскурсій при опануванні курсу «Здоров'я, безпека та добробут»;
- ***вивчити*** особливості використання нестандартних уроків з курсу «Здоров'я, безпека та добробут»;
- ***дізнатися*** про особливості волонтерської діяльності і її педагогічний вплив на школярство;
- ***дослідити*** волонтерство в Харківському зоопарку в 2021-2025 роках;
- ***розробити і апробувати*** тренінг «Як впливають на добробут доброзичливі стосунки між людьми. Як працювати в команді».

Об'єкт дослідження – процес навчання у середній школі з використанням позакласних занять.

Предмет дослідження – методи і засоби проведення позакласних занять до теми «Співпраця для добробуту. Волонтерство» курсу «Здоров'я, безпека та добробут».

В роботі використовувалися такі ***методи дослідження***: аналіз наукової літератури на етапі визначення теоретичних засад дослідження, узагальнення, порівняння, синтез, педагогічні спостереження, аналіз результатів апробації методичних матеріалів.

Структура та обсяг роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 55 сторінок.

РОЗДІЛ 1. РОЛЬ І МІСЦЕ ПОЗАКЛАСНИХ ЗАНЯТЬ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ

1.1. Форми і методи організації позакласної роботи при вивченні курсу «Здоров'я, безпека та добробут».

Позакласні заняття є важливою складовою навчально-виховного процесу в середній школі і однією з форм організації вільного часу учнів / учениць. Позакласні заняття реалізуються в позаурочний час понад навчальний план і обов'язкову програму, на добровільних засадах, з урахуванням інтересів усіх учасників процесу. Позакласна виховна і навчальна робота відіграє важливу роль у сучасної української школі. Вона допомагає формувати і розвивати у школярства такі якості особистості, як активність, ініціативність, творчість, здібність до самоосвіти, саморозвитку, самовиховання .

Позакласна навчально-виховна передбачає дуже важливу мету − формування і розвиток творчої особистості учнів / учениць. Цілями позакласної навчально-виховної роботи є поєднання змісту шкільного предмета з життям, формування пізнавального інтересу до предмета, здійснення індивідуального підходу і розвиток компетентностей.

Позакласна навчально-виховна робота будується на таких загальних методичних принципах:

- принцип добровільності, тобто уваги до бажання школярства брати участь у позакласних заняттях;
- принцип зважання на відмінності спрямованості інтересів і бажань окремих школярів / школярок;
- принцип комунікативної активності, залучення нових матеріалів для вивчення, які треба обговорювати [1].

Найголовнішим завданням позакласних занять є формування в учнів / учениць пізнавального інтересу до предмету, творчий розвиток, тих, хто навчається, створення умов для проявлення їх власної індивідуальності.

Принцип добровільності - найважливіший принцип позакласної навчально-виховної роботи. Обов'язковим є індивідуальний підхід, врахування рівня знань, спрямованості інтересів, правильний добір змісту і мети позакласної роботи. На тематику позакласної роботи можуть впливати інтереси, багаж теоретичних знань і практичного досвіду як учнівства так і вчительства.

Особливо актуальною є позакласна робота в контексті вивчення курсу «Здоров'я, безпека та добробут», адже саме в позаурочному середовищі виникають унікальні можливості для практичного засвоєння знань, формування особистісно значущих навичок і поглиблення ціннісних орієнтирів учнів щодо добробуту, власного здоров'я та безпеки.

Позаурочна діяльність не лише доповнює основну навчальну програму, вона додає їй життєвої конкретики та особистісного значення і змісту. В сучасних умовах часто бракує часу для повного занурення в тематику здорового способу життя, безпечної поведінки чи добробуту особистості. Позаурочна форма навчання дозволяє компенсувати цей дефіцит часу, надає можливості для інноваційних освітніх впливів (тренінгів, проєктної діяльності, екскурсій, рольових ігор тощо) [1].

Роль позаурочних занять полягає, насамперед, у створенні ситуацій, які активізують внутрішню мотивацію. На відміну від обов'язкових уроків, участь у позаурочних заходах, зазвичай є добровільною, що створює атмосферу зацікавленості й відкритості. У процесі таких занять діти мають змогу не тільки здобувати додаткову інформацію, а й розвивати власні навички самоорганізації, критичного мислення, відповідального ставлення до здоров'я, як власного, так і інших членів суспільства.

Крім того, під час тренінгів, волонтерської роботи, групових екскурсій учні / учениці набувають досвіду емпатії, взаємодії, конструктивної співпраці. Це особливо важливо при обговоренні питань добробуту, психічного здоров'я, вирішення конфліктних ситуацій,

безпечної поведінки. Такі навички формуються насамперед у процесі діяльності, яка має практичну спрямованість і міжособистісний зміст.

Позаурочна робота з курсу «Здоров'я, безпека та добробут» будується з урахуванням вікових, пізнавальних, інтелектуальних та емоційних особливостей учнів. Навчальний матеріал має бути доступним, цікавим, емоційно забарвленим і спрямованим на формування особистісної зацікавленості у вивченні предмета. Саме тоді позаурочні заняття стають для учнівства комфортним простором для навчання і саморозвитку.

Форми організації позаурочної діяльності різноманітні, і кожна з них відіграє свою роль у вивченні курсу «Здоров'я, безпека та добробут». Наприклад, тематичні вечори можуть сприяти творчому переосмисленню важливих тем – від гігієни до емоційного здоров'я. Ділові ігри допомагають моделювати реальні життєві ситуації та навчати дітей діяти відповідально. Заняття у стилі наукових конференцій формують дослідницькі навички та вміння оперувати фактами. Екскурсії до рятувальних служб або до екологічно важливих об'єктів урізноманітнюють навчання, укорінюють його в реальному житті [1].

Окремої уваги заслуговує метод проєктного навчання у позаурочній роботі. У межах курсу «Здоров'я, безпека та добробут» це можуть бути міні-проєкти з виготовлення буклетів, проведення опитувань серед однолітків, розробка власного плану здорового способу життя тощо. Проєктна форма навчання дозволяє поглиблювати знання, формувати цінності, усвідомлювати значення власного внеску в добробут суспільства.

Вчителі можуть створювати тренінгові заняття та уроки-екскурсії, які спрямовані на формування ключових компетентностей учнів / учениць у сфері здоров'я та безпеки. Їх тематика можу бути присвячена обговоренню емоційного благополуччя, основ домедичної допомоги, інформаційної безпеки, формування стресостійкості та безпечної

поведінки в інтернеті. Такі заняття посилять ефективність навчання, будуть сприяти формуванню здоров'язберігаючої компетентності.

Таким чином, можна зробити висновок, що позаурочна діяльність є не просто допоміжним елементом, а є невіддільною складовою системи навчання з курсу «Здоров'я, безпека та добробут». Вона створює умови для особистісного росту учнівство, забезпечує рефлексивне проживання освітнього змісту, сприяє формуванню відповідальної особистості, яка усвідомлює цінність здоров'я і безпеки як найвищих людських благ [1].

1.2.Використання уроків-екскурсій при вивченні курсу «Здоров'я, безпека та добробут».

Позакласні заняття з курсу «Здоров'я, безпека та добробут» проводяться в навчальному закладі або поза ним і спрямовані на розвиток особистих, соціальних та академічних навичок учнівства, формують здоров'язбережувальну та інші компетентності. За формою такі заняття можуть бути дуже різними. Це можуть бути, наприклад, екскурсії, як форма роботи з групою дітей, що проводиться поза школою з певною навчально-виховною метою. Завданнями екскурсії є вивчення об'єктів і явищ у природних або штучно створених умовах. Екскурсія, як форма організації навчання, об'єднує навчальний процес в школі з реальним життям тих хто навчається.

Зміст екскурсій має бути безпосередньо пов'язаним з матеріалом, який вивчається на уроках з курсу «Здоров'я, безпека та добробут». Екскурсії можуть мати логічний зв'язок із попередніми або наступними темами, бути спрямованими на задоволення пізнавальних потреб школярів / школярок, їх фізичний та інтелектуальний розвиток, зміцнення здоров'я тощо. Екскурсія розширяє кругозір, розвиває спостережливість, уміння бачити те, що раніше відбувалося поза увагою, формує практичні вміння і навички.

Екскурсія дає можливість реалізувати принцип наочності навчання, забезпечує зв'язок навчання із практикою життя, надає можливості формувати позитивне відношення до власного життя, сприяє профорієнтації.

Проведення екскурсій передбачено навчальною програмою у кожному класі, тривалістю 2-4 години. Це можуть бути оглядові і тематичні екскурсії, вони можуть бути міські і позаміські, можуть бути об’єктні екскурсії (в музей, на промислові об’єкти, на виставкові експозиції [2].

Будь-яка екскурсія має таку структуру:

- тема екскурсії;
- пізнавальне завдання для учнів;
- короткий виступ в формі розповіді або бесіди;
- самостійна робота учнів / учениць, їх звіти;
- додаткові відомості вчителя / вчительки;
- узагальнююча бесіда, підведення підсумків.

Підготовка до екскурсій включає:

- створення календарного плану, у якому заплановані екскурсії;
- визначення навчально-виховної мети кожної екскурсії;
- ознайомлення з об’єктом екскурсії, визначення тих частин об’єкту, які безпосередньо становлять інтерес для учнів;
- вибір місця екскурсії та попереднє ознайомлення з ним;
- визначення екскурсовода, який буде проводити екскурсію.

Окрім того, треба визначити маршрут, яким здійснюватиметься переміщення учнів / учениць зі школи до об’єкту екскурсії, ознайомити дітей із метою і завданнями екскурсії та правилами поведінки на екскурсії, підібрати екскурсійне спорядження та інвентар.

Основним методом навчання під час екскурсії є спостереження, яке супроводжується бесідою, невеликою розповіддю або поясненнями.

Після екскурсії обов'язково проводиться узагальнююче підсумкове заняття і оформлюються її результати.

Обов'язковою умовою проведення екскурсії є інструктаж школярства із техніки безпеки, правил поведінки під час переходу чи проїзду до місця екскурсії. Підбиття підсумків екскурсій може здійснюватися у формі конференції, диспуту, виставки колекцій, малюнків, альбомів тощо [3].

1.3. Використання нестандартних уроків при вивченні курсу «Здоров'я, безпека та добробут».

Нестандартний урок – це імпровізоване навчальне заняття, яке має нетрадиційну структуру. При його проведенні не використовуються традиційні види роботи. Метою нестандартного уроку є стимуляція пізнавальної активності і самостійності, створення атмосфери творчих змагань. Кожному учню / учениці пропонується такий рівень завдань, який є посильним для нього. Тому у кожного є можливість отримати високі оцінки і проявити власні творчі здібності [4].

Форми таких нестандартних уроків можуть бути різними. Наприклад, можна проводити уроки-вікторини. Фактично це гра, у якої обговорюються питання із різних напрямків людської діяльності. Відповіді на ці питання можуть бути або в усній або у письмовій формі.

При виборі питань до уроку-вікторини вчителю треба враховувати особливості віковій групи школярства, її інтереси, рівень розвитку і рівень знань учнів / учениць. Питання мають поєднувати теоретичні знання та практичні вміння, бути такими, що відповідають інтересам учнівства.

Урок-вікторина передбачає наявність оцінювання і визначення переможців. Серед переваг такої форми роботи є наступні: урок-вікторина може сприяти формуванню і розвитку інтересу до предмета «Здоров'я, безпека та добробут»; такі уроки сприяють розвитку

комунікативних вмінь і навичок, збагачують словниковій запас, забезпечують краще запам'ятовування навчальної інформації; урок-вікторину дуже зручно використовувати при завершенні вивчення тієї чи іншої теми як підсумковий.

Нестандартний урок може бути грою, у якої беруть участь дві або декілька команд. Учні самі обирають тему для гри, формують команди, визначають обов'язки членів команди, самі формують журі, яке оцінюватиме результати діяльності команд. Треба враховувати, що час гри є обмеженим, питання і завдання мають обов'язково відповідати обраної темі, а гра має бути веселою і цікавою.

Урок-конференція передбачає створення іншої атмосфери, яка відповідає формам проведення справжніх наукових конференцій. Такі уроки можна використовувати на початку вивчення нової теми. Їм передує самостійна підготовка учнів / ученицю до конференції, які вивчають відповідну літературу, наукові статті з обраної для конференції тематики. Потім в ході уроку-конференції відбувається обмін отриманими знаннями, їх обговорення, аналіз, підбиття підсумків [4].

Важливо, що на уроках-конференціях виступи спікерів супроводжуються показом таблиць, схем, ілюстративними матеріалами тощо. Використання таких уроків формує повагу до співрозмовників, розвиває уміння слухати, висловлювати власну думку та аргументувати її.

Урок-подорож дає можливість створювати ситуації знайомства з чимось новим і цікавим, використовувати власну фантазію, отримувати позитивні емоції. Мандрувати можна по різних країнах, напрямках науки, природних середовищах, навіть по власному організму, який має складну будову. Уроки-подорожі допомагають школярству розвивати спостережливість, здійснювати пошук зв'язків між причинами і наслідками, сприяють розвитку уяви та фантазії. Треба враховувати, що урок-подорож не може замінити екскурсію, хоча у чомусь вони є схожими [4].

1.4. Організація позаурочних занять у дистанційному режимі при вивченні курсу «Здоров'я, безпека та добробут».

У відповідь на загрозу поширення COVID-19 на території України, 11 березня 2020 року Кабінет Міністрів України ухвалив постанову «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19», якою було запроваджено карантин з 12 березня по 3 квітня 2020 року. Згідно з постановою, серед іншого, було заборонено відвідування закладів освіти здобувачами освіти.

Починаючи з травня 2020 року, карантинні обмеження поступово послаблювалися і у більшості регіонів України освітній процес відновлювався у змішаному форматі — поєднувались дистанційна та очна форми навчання. Проте на початку 2022 року, у зв'язку з черговим зростанням захворюваності на COVID-19, більшість закладів освіти знову були змушені перейти на повністю дистанційне навчання [5].

З початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України 24 лютого 2022 року, освітній процес у середній школі було оперативно переведено в дистанційний формат. Такий формат навчання був єдиним можливим способом забезпечення освітнього процесу в умовах загрози життю і здоров'ю дітей. Унаслідок воєнних дій тисячі закладів загальної середньої освіти по всій країні зазнали руйнувань або були суттєво пошкоджені, що унеможливило проведення очного навчання.

Крім того, мільйони громадян України були змушені евакуюватися до інших регіонів держави або за її межі. У таких умовах дистанційне навчання стало засобом збереження доступу до української освіти для тих дітей, які перебувають на підконтрольних і тимчасово окупованих територіях, а також за кордоном.

Міністерство освіти і науки України, разом із закладами освіти здійснили адаптацію навчального процесу до нових реалій, активізували

використання цифрових платформ та сервісів, зокрема Zoom, Google Classroom, а також національного проєкту «Всеукраїнська школа онлайн».

В умовах війни дистанційне навчання стало відігравати не лише освітню, а й психосоціальну роль, сприяючи збереженню у дітей відчуття стабільності та соціальної взаємодії [6].

Позаурочні заняття, як важливий інструмент формування ключових компетентностей, морально-етичних цінностей та громадянської активності учнів, можуть ефективно проводитися в онлайн-режимі за умови належного педагогічного, методичного та технічного супроводу.

Дистанційне навчання передбачає два основні режими: ***синхронний*** *і* ***асинхронний***. У синхронному форматі педагог і учні взаємодіють у режимі реального часу за допомогою відеозв'язку, зокрема через платформи Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, що дає змогу здійснювати обговорення, практичні завдання й рефлексію у форматі онлайн-зустрічей. Асинхронний режим дозволяє учням самостійно опрацьовувати навчальні матеріали (відео, презентації, тести, інтерактивні вправи), отримуючи зворотний зв’язок у зручний для обох сторін час. Така форма є особливо корисною для учнів, які мають обмежений доступ до стабільного інтернет-з’єднання або перебувають у складних життєвих умовах.

Згідно з Положенням про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, не менше 30% навчального часу має організовуватися в синхронному форматі, решта – в асинхронному, що створює основу для ефективного педагогічного планування навіть в умовах позаурочної діяльності.

У сучасних школах України найчастіше використовуються освітні платформи та сервіси, що дозволяють реалізовувати дистанційний формат на високому рівні. Серед таких: Google Classroom (для організації навчального середовища та оцінювання), Zoom і Microsoft Teams (для відео-уроків), Padlet, Miro, Mentimeter (для рефлексії та обговорень), LearningApps і LiveWorksheets (для інтерактивної практики). Окрім того, активне

використання Всеукраїнської школи онлайн (ВШО) та серіалів на платформі «Дія.Цифрова освіта» дозволяє забезпечити якісне методичне супроводження учнів та вчителів [7, 10].

Позаурочні заняття в курсі «Здоров'я, безпека та добробут» традиційно мають виховний і прикладний характер. Їх основна мета – формування у школярів свідомого ставлення до власного здоров'я, безпеки та соціальної відповідальності. З урахуванням гнучкості дистанційного формату, такі заняття можуть проводитися у вигляді:

- ***інтерактивного вебінару чи онлайн-дискусії,*** наприклад, на тему «Перша допомога – твої перші кроки», «Безпека у громадських місцях» чи «Як бути корисним громаді?»;
- ***запрошення експертів у форматі Zoom-зустрічей*** – медиків, пожежників, поліцейських, представників Червоного Хреста, волонтерських організацій, які можуть провести лекції, майстер-класи, відповісти на запитання школярів. Формат «зустріч з фахівцем» особливо цінний у контексті курсу, де важливо формувати життєві навички та соціальні компетентності[8];
- ***віртуальні екскурсії*** – до пожежної частини, станції швидкої допомоги або кризового центру. Завдяки сервісам типу Google Expeditions, YouTube або спеціальним відеоекскурсіям освітніх установ, можна перенести учнів у контекст реальних професійних ситуацій;
- ***онлайн-квести*** *чи* ***проектна діяльність*** – учні виконують завдання, створюють плакати, відеоролики, презентації щодо певної теми: від здорового способу життя до організації благодійних акцій. Такий формат добре поєднується з асинхронною роботою, дозволяє розвивати навички командної співпраці, критичного мислення, планування [7].

У межах курсу «Здоров'я, безпека та добробут», відповідно до змісту сучасних підручників, значну увагу приділяють розвитку волонтерства, командної роботи, екологічної відповідальності та соціальної активності. Наприклад, завдання організувати шкільну благодійну акцію або реалізувати

проєкт «Прийди на допомогу!» чудово інтегруються в онлайн-формат: учні / учениці можуть проводити аукціон, створювати інформаційні кампанії у соціальних мережах, організовувати збір коштів для притулків тощо.

Також варто враховувати досвід закладів позашкільної освіти: Національний центр «Мала академія наук України» організував науково-освітні заходи у форматі «День з професором» онлайн, а Національний еколого-натуралістичний центр — віртуальні тури та дистанційні лекції, що стали популярним інструментом підвищення мотивації школярів «Здоров'я, безпека та добробут» [7].

Методичні особливості та рекомендації

Для ефективного проведення позаурочних заходів у дистанційному форматі рекомендується:

- Заздалегідь готувати інтерактивні матеріали та забезпечити можливість підключення запрошених гостей.
- Враховувати вікові особливості учнів при виборі формату взаємодії (наприклад, тривалість відео до 10 хвилин, чергування роботи за комп'ютером з практичними офлайн-завданнями [9].
- Поєднувати синхронні та асинхронні елементи: починати з онлайн-зустрічі, далі – виконання проектного завдання індивідуально чи в групах, завершення – презентація результатів.
- Використовувати доступні цифрові ресурси для організації опитування, рефлексії та оцінювання (Google Forms, Padlet, Kahoot).

Таким чином, дистанційна форма організації позаурочних занять у курсі «Здоров'я, безпека та добробут» не лише можлива, але й є надзвичайно гнучкою, сучасною та змістовною. Вона дозволяє поглибити практичний компонент навчання, забезпечити залучення реальних фахівців і розширити соціальний досвід школярів. За належної підготовки і методичного супроводу такі заняття стають не менш ефективними, ніж очні, а іноді — навіть більш доступними і актуальними [7].

РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ТЕМИ «СПІВПРАЦЯ ДЛЯ ДОБРОБУТУ. ВОЛОНТЕРСТВО» У КУРСІ «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ»

2.1. Волонтерство як соціальне явище.

Волонтерство, як суспільний рух виникло на Заході. Першими волонтерами вважаються самаритяни, які, як відомо, надавали допомогу усім, кому вона була потрібна. Але виникнення волонтерського руху у світі дотується серединою XIX століття. У 1859 році Анрі Дюран, відомий французький письменник-журналіст, запропонував створити Червоний Хрест, який мав працювати саме на волонтерських засадах і надавалти першу медичну допомогу полоненим та пораненим. Волонтерські організації усього світу і досі створюються на тих принципах, що запропонував Анрі Дюран.

У XX столітті після закінчення Першої світової війни з'явилися люди, які створили перші волонтерські організації і заснували під егідою ЮНЕСКО Координаційний комітет міжнародної волонтерської служби (CCIVS).

Само слово «волонтер» походить від латинського «voluntarius» – воля, бажання, і від англійського «voluntary» – добровільний, доброволець.

Важливою ознакою волонтерства є те, що він добровільно здійснює корисну людям і суспільству діяльність, витрачаючи на ней свій особистий час, досвід, знання, сили і енергію. Волонтери беруть на себе відповідальність за те, що відбувається у суспільстві, намагаються зробити життя людей таким, що відповідає змісту загальнолюдських цінностей.

Волонтери здійснюють благодійність на неприбуткових засадах, без якихось преференцій для себе, заради добробуту окремих людей і суспільства у цілому.

У 1990 році у Парижі було прийнято Загальну декларацію волонтерів і визначено поняття «волонтерство». Волонтерство – це добровільна, активна, спільна чи особиста участь громадянина / громадянки в житті

людських співтовариств заради покращення якості життя, економічного та соціального розвитку [11].

Характерними особливостями волонтерської діяльності є:

- добровільність, самостійне обрання зручного для себе способу, часу, форми та сфери надання волонтерської допомоги;
- неприбутковість, тобто волонтерська допомога надається безоплатно;
- суспільна користь, спрямованість на розв’язання соціальних проблем;
- активність, що спрямована на забезпечення позитивних змін у суспільстві.

У 1985 році Генеральною Асамблеєю ООН було прийнято рішення відзначати 5 грудня Міжнародний день волонтера.

На XVI Всесвітній конференції волонтерів у 2001 році була прийнята «Загальна декларація про волонтерську діяльність» у який прописані основні принципи діяльності волонтерів і волонтерських організацій. Серед них «поважання гідності й особливостей культури всіх людей; надання допомоги, безкоштовних послуг особисто чи організовано в дусі партнерства та братерства; перетворення волонтерства на елемент набуття нових знань і навичок, удосконалення здібностей, розвитку творчої ь активності».

Організаційні засади волонтерства передбачають: «самоврядування, тобто автономне функціонування волонтерської організації; повагу і неупереджене ставлення до осіб, які потребують волонтерської допомоги; сприяння діяльності груп взаємодопомоги за принципом «рівний-рівному» дає змогу використовувати індивідуальний досвід і формувати індивідуальний підхід».

Волонтерська діяльність передбачає також партнерство с органами державної влади і місцевого самоврядування, можливість укладати договори про надання волонтерської допомоги, відповідальність щодо зобов'язання

виконати ту чи іншу роботу, професіоналізм, спрямованість на ефективний результат діяльності, милосердя і самовідданість.

Основними ресурсами волонтерства є моральні ресурси, соціально-організаційні ресурси і людські ресурси. Волонтерство може бути важливим засобом примирення та відновлення розділеного суспільства, оскільки здійснюється без дискримінації за певними ознаками [11].

Розвиток волонтерського руху в Україні датується початком 90-х років XX ст., коли було створено службу під назвою «Телефон Довіри», де працювали волонтери. Потім запрацював Всеукраїнський громадський центр «Волонтер, який сприяв розвитку волонтерського руху в Україні.

У 2011 році був ухвалений Закон «Про волонтерську діяльність», у якому даються визначення понять «волонтерська діяльність», «волонтерська допомога», «волонтерська організація», «волонтер», «отримувач волонтерської допомоги» [11].

Волонтерський рух став масовим в Україні після Майдану. У 2014 році Міністерство оборони України підписало з Координаційною Радою волонтерських організацій Меморандум про співробітництво. У цьому ж році в Україні започатковано Всеукраїнський студентський волонтерський рух. Після повномасштабного вторгнення Україну охопила нова потужна хвиля волонтерства. Важливою рисою українського волонтерства після повномасштабного вторгнення стала залученість до волонтерства школярства.

2.2. Особливості волонтерської діяльності і її педагогічний вплив на школярство.

У волонтерської діяльності широко використовується платформний підхід. З’явилися спеціальні платформи, де небайдужі громадяни координували та об’єднували власні зусилля:

https://platforma.volunteer.country/, https://palyanytsya.info/

Активно створюються і працюють великі портали та платформи національного рівня із надання комплексної гуманітарної допомоги всім цільовим групам за регіонами країни. Наприклад, платформа «Волонтерство в Україні» https://platforma.volunteer.country/ , це веб-портал, який об'єднує ресурси волонтерства по всій Україні. У березні 2022 році створена офіційна волонтерська P2Pплатформа «СпівДія» https://spivdiia.org.ua/, Національна платформа «Діти війни» https://childrenofwar.gov.ua/ , яку було створено як інструмент пошуку дітей, їх порятунку та визволення з місць примусового переміщення чи депортації.

Працюють сайти провідних волонтерських організацій та об'єднань – «Повернись живим», «Крила Фенікса», «Народний проєкт» (People's Project), «Армія SOS», «Донбас SOS», «Благодійний фонд Сергія Притули». Провідним мережевим волонтерським ресурсом стала он-лайн платформа «Волонтерство в Україні» https://platforma.volunteer.country/

Основний принцип волонтерів України «Не питай, що Україна зробила для тебе. Запитай себе, що ти зробив для України».

Активно долучилася до волонтерства учнівська молодь. Форми участі учнівської молоді у волонтерській діяльності є різноманітними, це виготовлення браслетів-оберегів и патріотичних браслетів з українською символікою, плетення маскувальних сіток, виготовлення окопних свічок, написання «листів-підтримки», створення патріотичних малюнків і сувеніри, іграшок, збір речей для тих, хто опинився в складних життєвих обставинах, допомога тваринам тощо.

Волонтерська діяльність сприяє формуванню у школярства навичок суспільної активності, свідомості, співпереживання, взаємодопомоги та толерантності по відношенню до батьків, рідних, товаришів, викладачів.

Участь у волонтерської допомозі має потужний педагогічний вплив, сприяє формуванню, розвитку і вдосконаленню м'яких (універсальних) навичок (soft skills), необхідних для творчої самореалізації усіх учасників освітнього процесу.

Педагогічний ефект волонтерства важко переоцінити. Волонтерство допомагає учням / ученицям відчути себе корисним для інших людей, формує такі риси характеру як мужність та сміливість, підвищує самооцінку, дає почуття співпраці та солідарності серед людей. Взагалі волонтерство має позитивний вплив на самопочуття та психічне здоров'я школярства [12].

Волонтерство в Україні є специфічним феноменом, адже українські волонтери фактично є основою тих змін, які відбуваються в нашій державі. Сучасне волонтерство в Україні перетворилось на потужний національний громадянський рух, який спрямований на надання матеріальної, медичної, правозахисної, психологічної допомоги різним категоріям населення. Український волонтерський рух в Україні не має аналогів у світі.

Волонтерство формує уміння працювати в команді, а це з найважливіших компетентностей сучасної людини. Це одне з тих soft skills, які цінують всі роботодавці. Командна робота є важливою, тому що разом команда досягає більшого, ніж можуть досягти її члени окремо.

Для успішної роботи у команді не обов'язково погоджуватися одне з одним в усьому, треба вміти чітко та спокійно висловлювати власну думку, обґрунтовувати свої ідеї, уважно слухати співрозмовників. Ефективність співпраці у групі насправді не залежить від того, скільки саме часу учні / учениці провели разом, бо головне – як саме вони використовували цей час.

Дружня командна робота дарує учасникам команди можливість відчувати себе у безпеці, бо кожен з них впевнений, що інші обов'язково прийдуть йому на допомогу. Командна робота допомагає зрозуміти, що спільний результат залежить від кожного члена команди, без винятків.

Командна волонтерська робота дає практичний досвід сумісної роботи, яка не завжди дається легко, навпаки, в ній обов'язково будуть конфлікти та невдачі. Головне отримати практичний досвіт і навчитися рухатися далі попри невдачі.

Волонтерська робота показує школярству цінність співпраці, плюси командної роботи при дотримання певних правил.

В команді важливо визначати ролі, обов'язки і конкретні завдання для кожного учасника / учасниці спільної роботи. Треба, щоб всі розуміли, що активне слухання є найважливішим складником успішної роботи. Треба вміти уважно слухати і, що ще важливіше, розуміти, що зміст і сенс почутого. Дайте можливість іншим членам команди вільно висловлювати свої думки та ідеї, прислуховуйтеся до них [13].

Спільна волонтерська робота передбачає наявність вміння ділитися інформацією, розв'язувати конфлікти, досягати компромісів. Команда створюється з людей різних по своїм можливостям, знанням, силам і досвіду, але все це дає команді можливість використовувати це різноманіття для досягнення успіху у вирішенні проблем.

Основою надійної співпраці є довіра. Кожен має дотримуватися своїх обіцянок, виконувати свої обов'язки у команді, бути відвертим / відвертою і чесним / чесною. Якщо виникає нерозуміння, то обов'язково обговорить його відкрито, поділитися своїми сумнівами, щоб розв'язувати їх сумісно.

Командна робота створює умови, у яких можна чомусь навчатися у інших, переймати їх досвід. Наприклад, у команді можна навчитися конфліктувати правильно. Сварки й непорозуміння в команді, а вони обов'язково будуть, навчать вас розв'язувати конфлікти конструктивно, концентруючись на пошуку рішень, а не пошуку ворогів. Кожен / кожна також зможе навчитися адекватно реагувати на критику, спокійно сприймати конструктивні зауваження і використовувати їх для саморозвитку.

Досвід волонтерської роботи покаже вам, що інколи буде треба поступитись особистими інтересами на користь загального добробуту[14].

РОЗДІЛ 3. АПРОБАЦІЯ ПОЗАКЛАСНИХ ЗАНЯТЬ ДО ТЕМИ «СПІВПРАЦЯ ДЛЯ ДОБРОБУТУ. ВОЛОНТЕРСТВО»

3.1. Дослідження волонтерства в Харківському зоопарку в 2021-2025 роках

Попри те, що зоопарки є, передусім, організаціями, що утримують тварин, волонтерів, як правило, не залучають безпосередньо до догляду за тваринами. Для цього є ряд причин:

1) Робота з дикими або екзотичними тваринами може бути небезпечною. Професійні доглядальники проходять спеціальну підготовку, знають поведінкові особливості тварин і дотримуються суворих протоколів безпеки. Волонтери без відповідного досвіду можуть наражатися на ризик або порушити безпеку тварини.

2) Контакт з непідготовленими людьми може спричинити стрес у тварин або призвести до передачі хвороб (як від тварини людині, так і навпаки). Зоопарки дотримуються суворих ветеринарних вимог, щоб уникнути таких ситуацій.

3) Догляд за тваринами включає складні завдання: годування за спеціальним графіком, спостереження за станом здоров’я, прибирання вольєрів, участь у ветеринарних процедурах тощо. Це вимагає не лише навичок, а й знань з біології, зоології, ветеринарії [15].

Натомість, у Харківському зоопарку волонтерів залучали до таких напрямків як екскурсійна діяльність, організація подій та акцій, інформаційна підтримка, а також благоустрій території зоопарку [16].

У 2016-2021 роках Харківський зоопарк було зачинено на реконструкцію, в ході якої було знесено майже всі старі будівлі, побудовано нові вольєрні комплекси та повністю оновлено системи комунікацій. Коли влітку 2021 року оновлений зоопарк відкривали для відвідувачів (на безкоштовній основі), виникла необхідність якимось чином організувати прохід по зоопарку великої кількості людей, у тому числі дітей. Для цього зоопарк найняв на тимчасову роботу за договором зо два десятки нових екскурсоводів. Але одному екскурсоводу, особливо не дуже досвідченому, складно впоратися з великою екскурсійною групою: не загубити нікого, не допустити злиття та перемішування кількох груп, відповісти на всі запити та прохання відвідувачів, швидко зреагувати на проблемні ситуації тощо. Тому зоопарк сумісно з Міською радою м. Харкова та афілійованими з нею молодіжними організаціями додатково запрошували волонтерів, які могли б супроводжувати організовані групи та допомагати екскурсоводам. За графіком, протягом частини дня (від 3 до 6 годин), волонтери допомагали організовувати відвідувачів у збірні групи, показували, де знаходиться туалет, асистували екскурсоводам під час екскурсій та допомагали адміністраторами вирішувати проблемні ситуації. Усього протягом двох місяців після відкриття волонтери допомогли організувати та провести біля тисячі екскурсій [17].

На початку 2022 року, коли почалося Повномасштабне вторгнення Росії в Україну, Харківський зоопарк вимушено зачинили для відвідування: він не приймав людей більше року — аж до травня 2023 року. У цей час волонтерські організації та індивідуальні волонтери допомагали нашому та іншим зоопаркам побороти негативні наслідки, пов’язані з бойовими діями, а саме проблеми з та фінансуванням та логістикою (постачанням кормів і ветеринарних препаратів, терміновим перевезенням тварин, та поїздками співробітників на робоче місце). Дуже важливою в цей період була також інформаційна підтримка волонтерів. Особливо помітною була участь волонтерів у порятунку тварин із приватного звіринця «Фельдман Екопарк»,

який був сильно ушкоджений під час наступу російських військ та звідки тварин вимушено евакуювали в інші зоологічні інституції в Україні та за кордоном [18].

Коли Харківський зоопарк знову відкрили для відвідувачів навесні 2023 року, гостро постало безпекове питання, адже на території зоопарку немає укриття, де в разі повітряної тривоги могли б сховатися відвідувачі. У перші декілька тижнів роботи відвідання зоопарку було можливим лише у складі екскурсійних груп, а при повітряній тривозі всіх відвідувачів організовано виводили з території зоопарку та спрямовували до найближчого укриття на станції метро. Нажаль, цей протокол виявився малопродуктивним, адже на евакуацію з території витрачалося досить багато часу (більше, ніж «підльотний час» після тривоги), а результатом зачасту було утворення значного скупчення людей під парканом зоопарку — що аж ніяк не поліпшувало безпекову ситуацію. Тому з часом протокол було змінено: під час тривог лунають спеціальні оповіщення, співробітники допомагають відвідувачам знайти вихід, а повністю зоопарк зачиняється лише в крайніх випадках. В цей період волонтери допомагали вести роз’яснювальну роботу щодо правил безпеки з відвідувачами [16].

З 2024 року місцеві благодійні фонди та міжнародні організації залучають волонтерів для організації різних подій та акцій у зоопарку. Передусім, це екскурсії, лекції та квести в зоопарку для людей із прифронтових територій. У деяких громадах Харківщини діти та підлітки майже цілодобово мають ховатися в укриттях і навчаються лише онлайн, тож позбавлені нормальної соціалізації. Відповідно, їм намагаються організовувати культурні та просвітницькі програми в Харкові (де безпекова ситуація також непроста, але все ж краща, ніж у їх населених пунктах). Представники благодійних фондів та міжнародних організацій фінансують транспорт для людей з прифронтових територій, супроводжують їх у поїздці та взаємодіють з місцевими освітянами та представниками адміністрації для збору та оповіщення людей. Задача ж волонтерів — допомогти з

організацією подій у Харкові. Так, протягом весни 2025 року були організовані десятки подій для жителів Золочевської та Куп'янської громад, а також заходи для внутрішньо переміщених осіб з окупованих територій та територій, де ведуться активні бойові дії. Волонтери допомагали супроводжувати групи під час екскурсій, збирати матеріал для квестів, готували завдання для конкурсів тощо [16].

3.2. Розробка і апробація тренінгу «Як впливають на добробут доброзичливі стосунки між людьми. Як працювати в команді».

В умовах трансформації сучасної школи особливої актуальності набувають форми організації навчального процесу, які сприяють формуванню соціальної компетентності учнів, зокрема вмінню налагоджувати доброзичливі стосунки, працювати в команді та створювати сприятливу атмосферу для розвитку кожного члена спільноти.

Ключовими елементами тренінгу є групова взаємодія, психологічна безпека, атмосфера довіри та активна участь усіх учасників. Вони дозволяють створити умови для розвитку доброзичливих міжособистісних стосунків, що позитивно впливають як на психологічний добробут школярів, так і на ефективність їхньої командної роботи [19, 20].

З психологічної точки зору, саме в мікрогрупі учні навчаються бачити себе очима інших, відчувати свою значущість у колективі, приймати відповідальність за спільний результат. За словами К. Левіна, саме група є тією соціальною системою, в якій найчастіше відбуваються ефективні зміни у поведінці, ставленнях і самооцінці індивіда.

Практичні завдання, притаманні тренінговим заняттям, сприяють розвитку комунікативних навичок, навичок активного слухання, вміння домовлятися, розв'язувати конфлікти та підтримувати одне одного. Це ті компоненти, що формують основу здорових, доброзичливих і підтримуючих відносин у будь-якій групі, зокрема в шкільному класі [19].

Тренінг не лише навчає командній взаємодії – він формує фундамент для майбутнього соціального добробуту. Адже здатність підтримувати гармонійні взаємини, вирішувати конфлікти конструктивно, емпатійно реагувати на емоції інших – це ключові навички, необхідні як у школі, так і в дорослому житті. Через спільну роботу, довіру й позитивну взаємодію тренінг створює простір, де формується емоційна зрілість і соціальна відповідальність [20].

Тренінг розрахований на учнів 5-6 класів, з урахуванням їхніх вікових особливостей та рівня пізнавальної активності.

План тренінгу.

Тема: Як впливають на добробут доброзичливі стосунки між людьми. Як працювати в команді.

Мета: сприяти формуванню в учнів розуміння значення доброзичливих стосунків у команді, розвитку навичок ефективної комунікації, підтримки, активного слухання та емпатії. Виховувати відповідальність, взаємоповагу та вміння працювати в команді задля досягнення спільної мети.

Обладнання: анкети-опитувальники (на початку і в кінці заняття); картки з фразами (для вправи «Збери фразу») ; картки з ситуаціями (для вправи «Кому потрібна допомога?»); маркери, фломастери; скринька або мішечок для жеребкування.

1. Організаційна частина.

Привітатися, обговорити правила. Правила безпечного простору:

1. «Піднята рука» - коли хочеш щось запитати або сказати, спочатку підніми руку, щоб не перебивати один одного.
2. «Вільна нога» - якщо хочеш перейти до іншої групи чи не почуваєшся комфортно — ти маєш право змінити місце.
3. «Мозок включено» - бути уважним і залученим.
4. «Поважай інших» - не перебиваємо, слухаємо з повагою.

5. «Працюємо разом» - підтримуємо, допомагаємо, працюємо в команді.

6. «Без осуду» - будь-яка думка важлива, ми не критикуємо.

1.Проведення опитування.

Кожному учню / учениці видається анкета для заповнення перед заняттям. Анкета допоможе вчителю оцінити:

- рівень розуміння теми;
- ставлення до командної роботи;
- зацікавленість у співпраці з іншими;
- самооцінку комунікативних навичок.

Опитувальник.

Дайте відповіді на питання.

Оцінка відповідей:

- «Так» — 5 балів.
- «Скоріше так, чим ні» — 3 бали.
- «Ні» — 2 бали.

Шифр бланку відповідей				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?				
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?				
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?				
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?				
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?				

Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?				
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?				
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?				
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?				
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?				
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?				
Загальна сума балів				

Оцінка результатів опитування:

- 41–45 балів: Ви добре розумієте, наскільки важливими є доброзичливі стосунки та командна робота. У вас високий рівень обізнаності, ви володієте необхідними навичками співпраці, емпатії та підтримки інших. Ви вже є прикладом для команди!
- 31–40 балів: У вас достатній рівень розуміння теми. Ви знаєте, як будувати добрі стосунки та взаємодіяти в колективі, але ще є простір для розвитку окремих навичок. Продовжуйте вдосконалювати комунікацію, вміння слухати та підтримувати інших.
- 21–30 балів: Ви маєте потенціал для розвитку навичок командної роботи та побудови доброзичливих стосунків. Зараз саме час звернути увагу на важливість взаєморозуміння, підтримки та емпатії у спілкуванні з іншими. Ви на правильному шляху – головне прагнути до вдосконалення.
- 15–20 балів: Поки що тема доброзичливих стосунків і командної взаємодії є для вас новою або не зовсім зрозумілою. Можливо, вам складно відкриватися до інших або довіряти команді. Участь у спільних заходах та робота в групах допоможуть вам краще розкрити цю важливу сферу життя.

2. Актуалізація опорних знань.

Учитель: «Перш ніж ми з вами поговоримо про стосунки з іншими людьми, про дружбу та спільну роботу, давайте згадаємо одну дуже важливу річ: кожна людина — це маленький всесвіт. І щоб цей всесвіт міг світити теплом і світлом, потрібно, щоб у ньому був порядок і гармонія. Простими словами — перш ніж дбати про інших, варто подбати про себе.

Візьмемо приклад із природи: у мурашнику кожна мурашка виконує свою роль — одні добувають їжу, інші доглядають за личинками, хтось будує тунелі. Але що буде, якщо мурашка, яка мала б нести їжу, сама виснажена, голодна або хвора?» - чекає припущення від учнів. Далі підсумовує: «Вона не зможе допомогти іншим, і це вплине на всю колонію. Тому в природі існує баланс: щоб бути корисним для інших, треба бути в гармонії із собою. І ще один приклад — із повсякденного життя. Уявімо, що ви з друзями будуєте велику вежу з конструктора. Якщо хтось із вас дуже засмучений, голодний або стомлений, йому важко буде зосередитися, допомагати іншим і приймати спільні рішення. Але якщо кожен почувається добре, якщо всім комфортно — робота йде легко, і вежа виходить міцною та красивою.

Тож сьогодні ми поговоримо про те, як добрі, доброзичливі стосунки та спільна праця допомагають нам усім почуватися краще. Але завжди пам’ятайте - наш власний добробут є першим кроком до гармонії в команді, родині, класі й усьому суспільстві».

3. Вивчення нового матеріалу.

3.1. Команда — це група людей, які працюють разом, щоб досягти спільної мети. У команді кожен має значення. У когось добре виходить планувати, хтось уміє швидко діяти, а хтось — підтримати, якщо щось не вдається. І саме тому командна робота — це коли всі учасники об’єднують свої сили, знання і вміння, щоб разом зробити щось важливе.

Командна робота — це не коли всі роблять одне й те саме. Це коли кожен робить свою частину, але всі діють разом, допомагають одне одному, слухають і поважають одне одного.

Правила роботи в команді:

1. Слухай і говори з повагою — кожен має право висловитися, і важливо не перебивати інших.
2. Домовляйся мирно — якщо є суперечки, не кричи, а шукай спільне рішення.
3. Допомагай один одному — сильні допомагають слабшим, разом досягати мети легше.
4. Плануй разом — придумуйте план дій усією командою, щоб не було плутанини.
5. Будь надійним — якщо щось пообіцяв зробити, зроби це вчасно.
6. Поважай відмінності — ми всі різні, і це добре. Працювати з різними людьми цікавіше.
7. Не бійся висловлювати свою думку — навіть якщо вона відрізняється, вона може бути дуже корисною.
8. Будь добрим і чесним — говори правду, не ображай інших.
9. Слухай не лише вуха, а й серцем — помічай, коли комусь сумно або важко.
10. Радій за спільний успіх — коли команда щось досягла, це перемога всіх!» [21].

4.2. Вправа «Чемпіон»

Мета: Допомогти краще познайомитися, навчитися уважно слухати одне одного та представити свого товариша так, щоб усі побачили, яким цінним він є для класу чи команди.

«Це не просто знайомство — це вправа на *активне слухання*. Важливо уважно слухати одне одного, не перебивати, запам’ятовувати деталі, щоб потім добре і щиро представити товариша. Активне слухання — це вміння бути другом і командним гравцем!»

Вчитель допомагає, щоб усі мали пару. Кожен з пари ставить запитання, щоб краще дізнатися одне про одного. Головне — слухати уважно й не перебивати (3-5 хв).

Питання – помічники:

- Як тебе звати і що тобі подобається робити?
- У що ти любиш грати або чим захоплюєшся?
- Яка в тебе є суперсила або щось, у чому ти добре розумієшся?
- Що ти можеш зробити, щоб допомогти іншим у класі або під час спільної роботи?
- Що тебе надихає або що тебе радує?

«Порада: Якщо щось забув — перезапитай. Якщо товариш соромиться — підбадьори! Справжній чемпіон — це той, хто допомагає іншому розкритися.»

Представлення перед класом (по черзі). Кожен розповідає про свого товариша:

«Я хочу вам розповісти про... Він/вона — справжній чемпіон, бо...»

Запитання для групи:

- Як вам було слухати одне одного?
- Що було легко, а що складно?
- Чому важливо вміти уважно слухати та помічати хороше в інших?

«Кожен з нас — важливий. Уважне слухання допомагає знайти у товаришах справжніх чемпіонів. А справжня команда — це коли всі цінують одне одного» [22]

4.3. Вправа «Збери фразу»

Мета: Активізувати клас, допомогти краще познайомитися, весело порухатися, попрактикуватися в спілкуванні та командній взаємодії. Матеріали: картки з фразами (на кожній — половинка фрази)

Учитель готує фрази. Кожну фразу ділить на дві частини і пише їх на окремих папірцях.

1. «Краще разом» - «ніж по одинці».
2. «Дружба» - «починається з посмішки».
3. «Разом ми» - «сила».
4. «Один за всіх» - «і всі за одного».
5. «Повага» - «до кожного».

Папірці кладуть у коробку або капелюх. Кожна дитина витягує один папірець.

Завдання — знайти свою пару. Учні ходять кабінетом і читають один одному свої частинки фраз, поки не знайдуть ту, яка підходить. Коли пара знаходиться — учні разом читають фразу уголос!

«Як думаєте, що дала нам ця вправа? Які навички ви активізували?»

Ця гра тренує:

- Активне слухання — щоб знайти свою пару, треба уважно слухати інших.
- Командну роботу — працюємо не самі, а разом!
- Сміливість до спілкування — говоримо, запитуємо, взаємодіємо.
- Пам’ять і увагу — треба не просто прочитати, а ще й подумати, з ким фраза збігається [22].

4. 4. Вправа «Кому потрібка допомога?»

Мета: розпізнавати ситуації, в яких хтось потребує підтримки, та пропонувати добрі дії.

Учні діляться на малі групи (3–4 особи). Учитель роздає картки з короткими ситуаціями. Завдання групи — придумати, що сталося, кому потрібна допомога та як її можна надати.

Приклади ситуацій:

- Дівчинка стоїть сама в кутку під час гри у волейбол.
- Хлопець забув вдома зошит і дуже нервує.
- Хтось плаче на перерві, бо розбив свою модель з конструктора.

- Новенький учень виглядає розгубленим і не знає, де потрібний клас.

Питання до кожної ситуації: Що він/вона може відчувати? Як його/її можна підтримати? Що можна сказати? Як владнати ситуацію?

Потім група представляє свою історію. Підбиваємо підсумки: «Добре слово, добрий вчинок, уважне слухання — усе це те, що робить нас справжньою командою. І кожен з вас уже вміє це робити!»

5. Систематизація та узагальнення знань (рефлексія).

Учням необхідно продовжити фрази:

- «Сьогодні я навчився…»
- «Мені сподобалося…»
- «Я зрозумів, що…»
- «Наступного разу я хочу…»

6. Підсумки заняття.

«Щоб зрозуміти, як краще організовувати подібні заняття в майбутньому, давайте ще раз заповнимо анкету. Ваші думки дуже важливі!»

Учитель роздає підсумковий опитувальник, той, що був на початку заняття, щоб порівняти динаміку змін у сприйнятті учнів.

Результат апробації матеріалів тренінгу.

До початку заняття всі учасники (100%) мали результат у діапазоні 21–30 балів, що свідчить про наявність потенціалу для розвитку навичок командної роботи, емпатії та доброзичливих стосунків.

Бали	27	28	29	30
Кількість учнів, що їх набрали	5	4	4	1

Після проведення заняття рівень сформованості зазначених навичок зріс:

- 90% учнів набрали від 41 до 47 балів, що свідчить про високий рівень обізнаності, добре розвинені навички співпраці, підтримки та емпатії;
- 10% учнів — у діапазоні 31–40 балів, що вказує на достатній рівень розуміння теми та наявність базових комунікативних навичок.

В групі відсутні учні з результатом 21–30 балів після заняття, що свідчить про позитивну динаміку змін.

Загальне зростання балів по групі склало 53,6%.

Бали	31	41	43	45	47
Кількість учнів, що їх набрали	1	2	6	1	1

Таким чином, проведене заняття дало позитивний ефект, сприяло підвищенню рівня навичок командної роботи, емпатії та взаєморозуміння серед учнів, що підтверджується результатами повторного опитування.

ВИСНОВКИ

1. Проаналізовано форми і методи організації позакласної роботи, особливості використання уроків-екскурсій, нестандартних уроків і позаурочних занять у дистанційному режимі при вивченні курсу «Здоров’я, безпека та добробут».

2. Розглянуто зміст теми «Співпраця для добробуту. Волонтерство», визначені особливості волонтерської діяльності та її педагогічний вплив на школярство.

3. Досліджено особливості волонтерства в Харківському зоопарку в 2021-2025 роках

4. Розроблені і апробовані методичні матеріали до тренінгу «Як впливають на добробут доброзичливі стосунки між людьми. Як працювати в команді». Опитування учнів та учениць до і після апробації покзало, що до початку занять всі учасники показали результат у діапазоні 21–30 балів, що свідчить про наявність потенціалу для розвитку навичок командної роботи, емпатії та доброзичливих стосунків. Після проведення занять 90% учнів показали результат від 41 до 55 балів, а 10% учнів — у від 31–40%, що свідчить про підвищення рівеня обізнаності, навичок співпраці, підтримки та емпатії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Позакласна діяльність [Електронний ресурс] https://aisu.school/pozaklasna-diialnist/
2. Навчальна екскурсія та її аналіз [Електронний ресурс] https://osvita.ua/school/method/technol/728/
3. Організація та проведення екскурсії [Електронний ресурс] https://naurok.com.ua/post/organizaciya-ta-provedennya-shkilno-ekskursi-pravovi-aspekti
4. Методичні рекомендації для учителів щодо використання інтерактивних методів на уроках: «Нестандартні форми організації уроків» [Електронний ресурс] https://naurok.com.ua/metodichni-rekomendaci-dlya-uchiteliv-schodo-vikoristannya-interaktivnih-metodiv-na-urokah-nestandartni-formi-organizaci-urokiv-273895.html
5. Короновірусна хвороба 2019 в Україні [Електронний ресурс] https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%96%D1%80%D1%83%D1%81%D0%BD%D0%B0_%D1%85%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%B0_2019_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96#%D0%97%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B8_%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F
6. Російське вторгення в Україну (з 2022) [Електронний ресурс] https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D0%B2%D1%82%D

0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%83_(%D0%B7_2022)

7. Синхронне й асинхронне дистанційне навчання) [Електронний ресурс] https://osvita.ua/school/method/78950/

8. Дистанційне навчання (Дистанційна освіта в Україні) [Електронний ресурс] https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B5_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F#%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96

9. «Дистанційне навчання має проводитись онлайн і офлайн» [Електронний ресурс] https://osvita.ua/school/79094/

10. МОН Наказ «Деякі питання організації дистанційного навчання» від 08.09.2020 Деякі питання організації диста... | від 08.09.2020 № 1115

11. Волонтерство [Електронний ресурс] https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE

12. Поліщук Н. М. Здоров'я, безпека та добробут 6 клас. Підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти. К.: «Грамота». 2023. 207 с.

13. Шиян О. І., Волощенко О. В., Дяків В. Г., Козак О. П., Седоченко А. Б. Здоров'я, безпека та добробут 6 клас. Підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти. К.: «Світич». 2023. 192 с.

14. Волонтерство як суспільний феномен: інформаційний дайджест/ - Уклад. К. С. Філюшина. Слов'янськ: ДОПДЮТ, 2024 р. – 25 с. https://donopdut.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Informaciyniy_daydzhest_VOLONTER_2024.pdf

15. Голованова Т. П., Гапон Ю. А. Волонтерство в соціальній роботі як феномен цивілізованого суспільства. Запоріжжя, 1996.

16. Харківський зоопарк. [Електронний ресурс] https://zoo.kharkiv.ua/kruzhok-yunnatov-nachinayet-novyy-uchebnyy-god-ua

17. Про волонтерську діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI // Відом. Верхов. Ради України. 2011. № 42. Ст. 435. [Електронний ресурс] http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17

18. Екопарк Фельдман [Електронний ресурс] https://feldman-ecopark.com/

19. Методика проведення тренінгів [Електронний ресурс] https://vseosvita.ua/blogs/metodyka-provedennia-treninhiv-85039.html

20. Урок-тренінг. Дієвий план та поради. [Електронний ресурс] https://naurok.com.ua/post/urok-trening-dieviy-plan-i-poradi

21. Навички роботи в команді [Електронний ресурс] https://vseosvita.ua/library/navicki-roboti-v-komandi-401960.html

22. Ігри та вправи для тренінгів [Електронний ресурс] https://www.gurt.org.ua/articles/43009/

ДОДАТКИ

Додаток 1.

Опитування до початку занять.

Шифр бланку відповідей 01 Позначте, будь ласка, ваш вік і стать:				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?		+		3
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?		+		3
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?			+	2
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?			+	2
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню		+		3

думку під час роботи в групі?				
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?			+	2
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?			+	2
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?			+	2
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?		+		3
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?		+		3
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?			+	2
Загальна сума балів				27

Шифр бланку відповідей 02				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?		+		3
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?			+	2
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?			+	2
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?		+		3
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?		+		3
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?			+	2
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?		+		3
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?		+		3

Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?		+		3
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?			+	2
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?		+		3
Загальна сума балів				29

Шифр бланку відповідей 03				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?			+	2
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?			+	2
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?		+		3
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?			+	2
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?		+		3
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?		+		3
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?		+		3
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?			+	2
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?			+	2
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?		+		3
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?			+	2
Загальна сума балів				27

Шифр бланку відповідей 04				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?	+			5
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?		+		3
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?		+		3
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?			+	2
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?		+		3
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?			+	2
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?		+		3
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?		+		3
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?			+	2
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?		+		3
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?			+	2
Загальна сума балів				25

Шифр бланку відповідей 05				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?		+		3
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?	+			5

Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?		+		3
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?		+		3
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?			+	2
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?			+	2
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?			+	2
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?			+	2
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?		+		3
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?			+	2
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?		+		3
Загальна сума балів				30

Шифр бланку відповідей 06				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?		+		3
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?		+		3
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?			+	2
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?			+	2
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?		+		3
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної			+	2

командної роботи?				
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?			+	2
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?		+		3
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?			+	2
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?		+		3
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?			+	2
Загальна сума балів				27

Шифр бланку відповідей 07				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?			+	2
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?		+		3
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?			+	2
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?		+		3
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?		+		3
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?		+		3
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?			+	2
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?			+	2
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?		+		3

Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?			+	2
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?			+	2
Загальна сума балів				27

Шифр бланку відповідей 08				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?			+	2
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?		+		3
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?		+		3
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?			+	2
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?			+	2
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?		+		3
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?			+	2
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?			+	2
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?		+		3
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?		+		3
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?		+		3
Загальна сума балів				28

Шифр бланку відповідей 09

Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?		+		3
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?			+	2
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?		+		3
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?		+		3
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?			+	2
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?		+		3
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?		+		3
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?			+	2
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?			+	2
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?			+	2
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?		+		3
Загальна сума балів				28

Шифр бланку відповідей 10				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?		+		3
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?			+	2
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона			+	2

важлива в міжособистісному спілкуванні?				
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?		+		3
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?			+	2
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?		+		3
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?			+	2
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?			+	2
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?		+		3
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?		+		3
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?			+	2
Загальна сума балів				27

Додаток 2.

Опитування після проведення занять.

Шифр бланку відповідей 01				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?	+			5
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?		+		3
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?		+		3
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?	+			5

Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?		+		3
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?		+		3
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?	+			5
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?	+			5
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?	+			5
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?	+			5
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?		+		3
Загальна сума балів				45

Шифр бланку відповідей 02				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?		+		3
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?	+			5
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?		+		3
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?		+		3
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?	+			5
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?		+		3
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?		+		3
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді	+			5

потрібне у повсякденному житті?				
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?	+			5
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?	+			5
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?		+		3
Загальна сума балів				43

Шифр бланку відповідей 03				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?		+		3
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?	+			5
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?		+		3
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?	+			5
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?	+			5
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?	+			5
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?		+		3
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?	+			5
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?		+		3
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?		+		3
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?		+		3

Загальна сума балів				43

Шифр бланку відповідей 04				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?		+		3
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?		+		3
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?		+		3
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?	+			5
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?		+		3
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?	+			5
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?		+		3
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?		+		3
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?	+			5
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?	+			5
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?	+			5
Загальна сума балів				43

Шифр бланку відповідей 05				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?		+		3

Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?		+		3
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?		+		3
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?	+			5
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?	+			5
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?	+			5
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?	+			5
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?	+			5
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?		+		3
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?		+		3
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?		+		3
Загальна сума балів				43

Шифр бланку відповідей 06				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?	+			5
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?		+		3
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?		+		3
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?	+			5
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню		+		3

думку під час роботи в групі?				
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?		+		3
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?	+			5
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?	+			5
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?	+			5
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?		+		3
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?		+		3
Загальна сума балів				43

Шифр бланку відповідей 07				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?		+		3
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?		+		3
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?	+			5
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?		+		3
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?		+		3
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?		+		3
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?			+	2
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?		+		3

Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?		+		3
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?		+		3
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?		+		3
Загальна сума балів				34

Шифр бланку відповідей 08				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?		+		3
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?	+			5
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?		+		3
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?		+		3
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?		+		3
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?	+			5
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?		+		3
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?	+			5
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?	+			5
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?		+		3
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?		+		3
Загальна сума балів				41

Шифр бланку відповідей 09				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?	+			5
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?		+		3
Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?		+		3
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?	+			5
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?	+			5
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?		+		3
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?	+			5
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?	+			5
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?		+		3
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?		+		3
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?		+		3
Загальна сума балів				43

Шифр бланку відповідей 10				
Питання	Так	Скоріше так, чим ні	Ні	Бали
Чи знаєте ви, як доброзичливі стосунки впливають на психологічний добробут людини?		+		3
Чи вважаєте ви, що доброзичливість у стосунках сприяє зменшенню стресу та тривожності?		+		3

Чи можете ви пояснити, що таке емпатія і чому вона важлива в міжособистісному спілкуванні?		+		3
Чи можете ви навести приклади, як підтримка друзів або команди допомагала вам у складних ситуаціях?	+			5
Чи вмієте ви слухати інших і враховувати їхню думку під час роботи в групі?	+			5
Чи знаєте ви, які риси є важливими для ефективної командної роботи?	+			5
Чи можете ви пояснити, чим відрізняється лідер від керівника в команді?		+		3
Чи вважаєте ви, що вміння працювати в команді потрібне у повсякденному житті?	+			5
Чи комфортно вам працювати з іншими людьми над спільним завданням?	+			5
Чи знаєте ви, як прояви доброзичливості можуть впливати на атмосферу в колективі?	+			5
Чи можете ви описати ситуацію, коли вам вдалося ефективно співпрацювати з іншими?	+			5
Загальна сума балів				47